

EMPÚRIES

Quatre poemes simfònics per a orquestra i cobla
Four Symphonic Poems by Orchestra and Cobla
Cuatro poemas sinfónicos para orquestra y cobla
Quatre poèmes symphoniques pour orchestre et cobla

JOSEP MA RUERA

Reg. B.3260

EDITORIAL DE MÚSICA
BOILEAU

c/. Provença, 287
Tels. (34) 932 155 334 - Fax (34) 934 872 080
08037 BARCELONA (Spain)
www.boileau-music.com boileau@boileau-music.com

És il·legal la reproducció total o parcial d'aquesta publicació, així com la transmissió per qualsevol mitjà, ja sigui electrònic, mecànic, magnètic, per fotocòpia, enregistrament o altres mètodes sense permís previ dels titulars del copyright.

Es ilegal la reproducción total o parcial de esta publicación, así como su transmisión por cualquier medio, ya sea electrónico, mecánico, magnético, por fotocopia, grabación u otros métodos sin permiso previo de los titulares del copyright.

© Copyright 2004 by JOSEP MARIA RUERA PINART
© Copyright 2004 Drets d'edició en exclusiva per a tots els països: /

Derechos de edición en exclusiva para todos los países:

Editorial de Música BOILEAU, S.L.
Provença, 287 - 08037 Barcelona (Spain)
Tels.: (34) 932 155 334 - (34) 934 877 456
Fax: (34) 934 872 080
boileau@boileau-music.com
www.boileau-music.com

Grafia musical i impressió / *Grafía musical e impresión:* E.M. BOILEAU, S.L.

D.L. B.17866-2004
I.S.M.N. M-3503-289-3
I.S.B.N. 84-8020-758-2

Primera edició: desembre 2004 / Primera edición: diciembre 2004

Reg: B.3260

Els materials d'orquestra i cobla estan a la disposició en lloguer
The orchestra and cobla materials are available on hire
Los materiales de orquesta y cobla están a disposición en alquiler

Agraïments / Acknowledgements / Agradecimientos:

Salvador Brotons
Anna Maria Piera
Taís Costa
Enric Riera
Familia Ruera

ISMN M-3503-0289-3

9 790350 302893

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Empúries

Quatre poemes simfònics per a orquestra i cobla

Four Symphonic Poems by Orchestra and Cobla

Cuatro poemas sinfónicos para orquesta y cobla

Quatre poèmes symphoniques pour orchestre et cobla

L'obra de Josep Maria Ruera	5
The works of Josep Maria Ruera	7
La obra de Josep Maria Ruera	9
Josép Maria Ruera et son oeuvre	11
I. Ègloga (dòric-hipodòric)	13
II. Dansa en cercle (gènere cromàtic)	47
III. Núpcies (lídic-hipolídic)	66
IV. Festival (frigi i lliure)	95
Alternativa a l'orquestració original / Alternative to the original orchestration Alternativa a la orquestración original / Alternative à l'orchestration originale	135
IV. Festival (frigi i lliure)	137

L'OBRA DE JOSEP MARIA RUERA

Josep Maria Ruera i Pinart neix a Barcelona el 2 d'agost de 1900, però es trasllada, a l'edat de 9 anys, a Granollers, on va viure fins a la seva mort, el 31 de maig de 1988. Després d'una primera etapa d'estudiant en aquesta ciutat, a l'Escola Municipal de Música de Barcelona i al Conservatori del Liceu, l'Ajuntament de Granollers, l'any 1917, li concedeix una beca que aprofita per cursar els estudis de composició amb Enric Morera i els d'orquestració amb Joan Bta. Lambert i Joan Lamote de Grignon, amb qui es relacionà molt sovint al llarg de la seva carrera musical. Va ser violoncel·lista de l'Orquestra Pau Casals, durant el cicle de Concerts de Primavera del Gran Teatre del Liceu de l'any 1923, i va dirigir diversos conjunts instrumentals i corals, com l'Orquestra Selecció, l'Schola Cantorum i l'Orfeó Femení de Granollers, al mateix temps que ocupava els càrrecs de director de l'Escola Municipal de Música de la mateixa ciutat, que actualment porta el seu nom, i d'organista de l'església parroquial de Sant Esteve. Al llarg de la seva carrera com a compositor, va obtenir diversos i importants guardons com el primer premi al concurs convocat per Joventut Hotelera de Barcelona, l'any 1930, amb motiu de l'Exposició Universal, el Pau Casals en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a París l'any 1959, i els premis Ciutat de Barcelona dels anys 1970 i 1971.

Dos fets van marcar definitivament la seva carrera musical: d'una banda l'estrena, gràcies als consells del seu mestre i amic Joan Lamote de Grignon, de la seva obra *Tres moviments simfònics* durant el XIV Festival de la Societat Internacional de Música Contemporània (SIMC), celebrat a Barcelona l'any 1936, i de l'altra, l'estrena i posterior enregistrament dels seus quatre poemes simfònics agrupats sota el títol *Empúries*. La seva obra, dividida en dues etapes (l'anterior i la posterior a la Guerra Civil), ens mostra un compositor de la Generació del 27, dels anomenats «menors –no per la qualitat sinó per la quantitat i posterior influència-, amb un estil propi, fruit de la seva estimació pel folklore català i amb uns marcats trets nacionalistes –dintre del context de la tradició tonal neoromàntica.

Dins la seva trajectòria com a compositor, i durant la primera etapa de la carrera, va escriure diverses peces per a formació cambística que, posteriorment, va corregir i reutilitzar, la qual cosa donà peu a errors en la datació de l'obra. Aquest és el cas del quartet per a cordes *Ambients* que data, en un principi, dels anys seanta però que, posteriorment, s'ha pogut comprovar que va ser escrit a finals dels anys vint (possiblement el 1929), i de l'obra *Meditació*, que Ruera va compondre l'any 25, però que no va veure la llum fins als setanta amb la incorporació de la peça als programes de curs del Conservatori Municipal de Música de Barcelona.

L'obra *Empúries* és fruit de l'interès que el mestre Ruera va demostrar al llarg de la seva vida per la cultura, i especialment la música, de l'antiga Grècia. Com ell mateix escriu a la capçalera de l'obra: «Els motius generadors d'aquesta obra estan inspirats en la contemplació i l'anàlisi del melos de la Grècia antiga. Les comptades melodies que fins ara s'han pogut descobrir d'aquell temps llum, suggereixen a l'autor d'*Empúries* la realització d'aquesta obra, concebuda pensant en el sistema modal grec, adaptat als instruments i al gust moderns. Els tetracords i pentacords de dites modalitats són les cèl·lules en què es basa l'obra. El sentit descendent de la cadència, la prioritat harmònica de les notes extremes dels tetracords i els desplaçaments d'aquesta a diverses altures acústiques fan que no es pugui precisar el clàssic concepte d'una tonalitat determinada i que, almenys, dins el funcionament contrapuntístic, a una música naturalment intertonal o atonal».

Empúries va veure la llum l'any 1971, en què va guanyar el premi Ciutat de Barcelona, grup A, però, en realitat, hem de recular als anys 30 per trobar els seus veritables orígens. La primera incursió en el tema de la Grècia antiga la va fer amb la sardana *Empúries, la grega*, amb què va guanyar el primer premi als Jocs Florals de Girona de l'any 1931. Poc després va escriure una obra per a orgue titulada *Bucòlics*, en estil modal grec, que actualment no es conserva, ja que va ser destruïda durant la Guerra Civil espanyola. Ruera va continuar treballant en el tema i el 1936 va presentar la seva obra *Tres moviments simfònics*, en versió per a gran banda, inspirada en les antigues modalitats gregues, en el XIV Festival Internacional de la SIMC que es va celebrar a Barcelona. L'obra va ser escollida per ser estrenada en el concert inaugural d'aquell festival, el 19 d'abril de 1936, al Palau de Belles Arts de Barcelona. El 1959, Ruera va guanyar el premi Pau Casals als Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a la Sorbona de París amb l'obra *Empúries: poema per a cobla i orquestra*, que fou amb el pas del temps el quart moviment d'*Empúries*. Nou anys més tard, el 1968, l'Orquestra Ciutat de Barcelona, sota la direcció d'Antoni Ros Marbà, va interpretar a Granollers la primera audició del poema simfònic *Pastoral*, pensat com a primer moviment d'*Empúries*. L'últim pas va ser acabar definitivament l'obra, guanyar el premi Ciutat de Barcelona, estrenar-la a Granollers el dia 2 de maig de 1976 i enregistrar-la per a la casa Columbia de Barcelona l'any 1977.

***Empúries* consta de quatre poemes**, precedits cadascun d'ells d'un títol i acompanyats d'una referència literària (tres de les quals són originals del mestre Ruera, excepte la del segon poema que és d'Homer):

Ègloga

«A l'hora dolça del capvespre, el Pastor canta a la Natura; el so de la seva flauta omple tot el paisatge. Quan tot el que l'envolta, i fins i tot les aures del mar pròxim, s'ajunten al seu cant, fereix els aires el so penetrant d'una melodia acompanyada pels batecs rítmics d'un timbal: és el ressò de les festes on els grecs honoren una de les seves divinitats. En processó es dirigeixen vers el temple i la remor va creixent fins a esclatar en una dansa dionisiaca. El Pastor prefeix la bellesa ubèrrima de la Natura, però queda uns moments subjugat pel moviment seductor d'una dansa ballada per un estol de belles verges. Després, la processó s'allunya i el Pastor queda altre cop sol... El bulliciós festeig ha passat temptador i la nit embolcalla el Pastor i el paisatge deliciós d'*Empúries*.»

Dansa en cercle

«Un infant polsava harmoniosament la cítara... i els adolescents i les verges dansaven formant rotllana...» (Homer: La Il·líada, XVIII).

Núpcies

«En la placidesa de la casa pairal, Hel.lena és atenta als habituals quefers domèstics. Aquesta placidesa és ara comoguda per un fet inesperat: un jove guerrer ha demanat Hel.lena per esposa. El pare de la donzella accedeix i el guerrer va a cercar-la amb la gallardia de l'home habituat al triomf. Hel.lena és conduïda a la casa de l'Espòs, mentre un estol de donzelles l'acompanya cantant un himne nupcial que, per ella, acobardida, és un cant de tristesa. En arribar, l'Espòs, complint el ritu de consuetud, la pren en els seus braços i l'obliga a entrar a la casa tot simulant lluitar, tal com si la raptés, per tal de demostrar que l'ha conquerida amb la seva força. Hel.lena es troba, ara, en una altra llar similar a la dels seus pares. Torna la placidesa melangiosa de sempre, alterada només, pels moments amorosos de l'Espòs...».

Festival (orquestra i cobla)

«Els grecs desembarcats a *Empúries* organitzen una festa per aconseguir la confiança dels naturals, gent rude i de geni. La festa ha de consistir en una exhibició de danses gregues. L'orquestra (grecs) s'inicia amb el tetracord frigi (el mode que tranquil·litza els homes). Segueixen uns compassos preliminars d'invitació a la dansa. Els naturals s'atansen atropelladament però tot seguit esdevenen silenciosos i la curiositat els manté atents. Se succeeixen tres curtes danses: primer la de les Nímfes, que desapareixen subtilment quan s'acosten els Sàtirs; després de la dansa d'aquests segueix la dansa Pírrica. Als naturals (la cobla) no els pla, en aquest acte de concòrdia, una dansa guerrera, i així, tot just iniciada l'última dansa, la suspenen amb el so dels seus rústics, però expressius instruments, i comencen la seva pròpia dansa (sardana) per donar les gràcies. El tema és breu i senzill, però vigorós. Els grecs queden admirats i, primer tímida i després ben confiats, van adaptant-se a la dansa autòctona. Els naturals van moderant la seva rudesia. L'orquestra i la cobla dialoguen amb un mateix sentiment. Les dues nissagues es comprenen. Els naturals, enemics de tot invasor, accepten cavallerosament els ocupants. L'art i la gràcia del poble grec ha obrat la meravella.»

Anna Maria Piera

THE WORKS OF JOSEP MARIA RUERA

Josep Maria Ruera was born in Barcelona on 2 August 1900, but moved to Granollers at the age of nine, where he lived until the day he died, 31 May 1988. After an initial period as a student there, he studied at the Municipal Music School in Barcelona and the Liceu Conservatory. In 1917, Granollers City Council awarded him a grant to study composition with Enric Morera and orchestration with Joan Bta. Lambert and Joan Lamote de Grignon, musicians he would often be linked with throughout his musical career. He played the viola in the Pau Casals Orchestra in the season of spring concerts at Gran Teatre del Liceu in 1923 and conducted several instrumental and choral groups, such as Orquestra Selecció, Schola Cantorum and Orfeó Femení de Granollers, while holding down the job of Principal of Granollers Music School, which is now named after him, and playing the organ in the parish church of Sant Esteve. During his career as a composer he was awarded several major prizes, including first prize in the competition organised by Juventud Hotelera de Barcelona, in 1930, on the occasion of the Universal Exhibition; the Pau Casals prize in the Jocs Florals de la Llengua Catalana, held in Paris in 1959, and the Ciutat de Barcelona prize in both 1970 and 1971.

Two events left a lasting mark on his musical career: the first, thanks to the advice of his friend and mentor Joan Lamote de Grignon, was the opening night of his work *Tres moviments simfònics* at the 14th Festival of the International Society for Contemporary Music (ISCM) held in Barcelona in 1936; and the second was the opening and subsequent recording of his four symphonic poems grouped under the title of *Empúries*. His work, which can be divided into two stages (before and after the civil war), reveal a composer of the generation of '27, the so-called «menores» (minors) - not so much for the quality but for the quantity and subsequent influence of his work - with its own particular style, a result of the regard he held for Catalan folklore, with marked nationalistic features, and part of the neo-romantic tonal tradition.

During the first stage of his career as a composer, he wrote several pieces of chamber music. He subsequently corrected and reused these, which gave rise to errors in the dating of his work. This was the case with his string quartet *Ambients*, which appeared to date from the seventies, but has subsequently been found to have been composed at the end of the twenties (possibly in 1929), as well as *Meditació*, which Ruera wrote in 1925 but did not come to light until the seventies, when it was included in the courses at the Municipal Music Conservatory in Barcelona.

Empúries is the result of the interest Ruera showed throughout his life for the culture and music of ancient Greece. As he himself writes in the introduction to the composition: «The motives behind this work were inspired by contemplating and analysing the melos of ancient Greece. The few melodies that have been discovered from those far-off times inspired the composer of *Empúries* to create this work, conceived with the Greek modal system in mind, and adapted to modern instruments and tastes. The tetrachord and pentachords of these forms are the very bases of this work. The descending drift of the cadence, the harmonic priority of the upper and lower notes of the tetrachords and the displacement of these chords to different acoustic levels, make it impossible to specify the classic concept of a set tonality which, within the improvised musical working of the piece, leads to a naturally intertonal or atonal piece of music.»

Empúries came to light in 1971, when it won group A of the Ciutat de Barcelona prize. But one must, in fact, go back to the 1930s to find its true origins. Ruera made his first foray into the theme of ancient Greece with the sardana, *Empúries, la grega*, with which he won first prize in the Jocs Florals in Girona, in 1931. Shortly afterwards, he wrote a piece of organ music entitled *Bucòlics*, in the Greek modal style, which was destroyed during the Spanish civil war. Ruera continued to work on the theme and in 1936 he presented his work *Tres moviments simfònics*, for a big band, inspired by the ancient Greek modes, at the XIV International Festival of the ISCM held in Barcelona. The work was chosen to debut in the festival's opening concert on 19 April 1936 at Palacio de Bellas Artes in Barcelona. In 1959, Ruera won the Pau Casals Prize at the Jocs Florals de la Llengua Catalana, held at the Sorbonne in Paris, for his work, *Empúries: poema per a cobla i orquestra*, which would later become the fourth movement of *Empúries*. Nine years later, in 1968, Barcelona City Orchestra, conducted by Antoni Ros Marbà, gave the first ever performance of the symphonic poem *Pastoral*, written to be the first movement of *Empúries*, in Granollers. The final step was when he finally completed the work, won the Ciutat de Barcelona prize, opened in Granollers on 2 May 1976 and recorded it for the Columbia de Barcelona label in 1977.

Empúries is made up of four poems, each preceded by a title and accompanied with a literary reference (three of them are original works by Ruera, the second is by Homer):

Égloga [Eclogue]

«At the sweet hour of dusk, the Shepherd sings to Nature; the sound of his flute fills the countryside. When everything that surrounds him, even the gentle breeze from the nearby sea, joins in his song. The penetrating sound of a melody accompanied by the rhythmic beating of a kettle drum pierces the air: it is the sound of a festival in which the Greeks honour one of their gods. In procession they approach the temple and the background noise grows until it explodes in a Dionysian dance. The Shepherd prefers the bountiful beauty of Nature, but for a moment he is captivated by the seductive movement as some beautiful virgins dance. Later, the procession draws away and the Shepherd remains, alone again... The noisy, tempting festivities have passed and night envelops the Shepherd and the sumptuous countryside of Ampurias.»

Dansa en cercle [Circle dance]

«A child played the zither tunefully ... and the young men and virgins danced in a circle...» (Homer, *The Iliad*, XVIII).

Nupcias [Nuptials]

«In the peace of a cottage, Helena takes care of the daily domestic chores. The peace is suddenly shaken by an unexpected event: a young warrior has proposed to take Helena as his wife. The young woman's father agrees and the warrior comes to find her with the gallantry of a man used to triumph. Helena is taken to her husband's home, while a group of young women accompany her, singing a nuptial hymn which to her, terrified as she is, is a melancholy tune. On arriving, the Husband, acting out the ritual, takes her in his arms, forcing her to enter the house, simulating a struggle, as if he were to rape her, to show that he has conquered her by force. Helena now finds herself in another house, just like her parents' home. She returns to the same melancholy peace as ever, altered only by her Husband's amorous moments...».

Festival (Orquesta y cobla) - ***Festival*** (Orchestra and folk band)

«The Greeks have disembarked in Ampurias and have organised a festival to win the trust of the natives, a simple, colourful people. The festival is to consist of an exhibition of Greek dances. The (Greek) orchestra starts with the Phrygian tetrachord (to calm the people). A few preliminary bars of invitation to the dance then follow. The natives rush in but then fall silent as their curiosity keeps them attentive. Three short dances follow: the first is of the Nymphs, who subtly disappear when the Satyrs appear; after their dance follows the Pyrrhic dance. The natives (the folk band) do not like a warrior dance being included in this peace ceremony, so they interrupt the beginning of the final dance with the sound of their rustic but expressive instruments and start their own dance (the sardana) to give thanks. The melody is short and simple, but vigorous. The Greeks watch admiringly and, at first timidly and then confidently, start to adapt to the native dance. The natives moderate its roughness. The orchestra and the folk band enter a dialogue, expressing the same feeling. The two groups understand each other. The native people, enemies of any invader, gallantly accept the occupiers. The art and grace of the Greek population has worked this miracle.»

Anna Maria Piera

LA OBRA DE JOSEP MARIA RUERA

Josep Maria Ruera nace en Barcelona el 2 de agosto de 1900, pero se traslada, a la edad de 9 años, a la ciudad de Granollers, donde vivirá hasta el día de su muerte, el 31 de mayo de 1988. Después de una primera etapa de estudiante en esta población, en la Escuela Municipal de Música de Barcelona y en el Conservatorio del Liceu, el Ayuntamiento de Granollers le concede, en el año 1917, una beca que aprovecha para cursar estudios de composición con Enric Morera y de orquestación con Joan Bta. Lambert y Joan Lamote de Grignon, con quien se relacionará muy a menudo a lo largo de su carrera musical. Fue viola de la Orquesta Pau Casals, durante el ciclo de Conciertos de Primavera del Gran Teatre del Liceu en el año 1923, y dirigió varios conjuntos instrumentales y corales, como la Orquesta Selecció, la Schola Cantorum y el Orfeó Femení de Granollers, al mismo tiempo que ocupaba los cargos de director de la Escuela Municipal de Música de la misma ciudad, que actualmente lleva su nombre, y de organista en la iglesia parroquial de Sant Esteve. A lo largo de su carrera como compositor obtuvo varios e importantes premios, como por ejemplo el Primer Premio del concurso convocado por Juventud Hotelera de Barcelona, en el año 1930, con motivo de la Exposición Universal; el Pau Casals en los Jocs Florals de la Llengua Catalana, celebrados en París en 1959, y los Ciutat de Barcelona de los años 1970 y 1971.

Hubo dos hechos que marcaron definitivamente su carrera musical: por un lado, el estreno, gracias a los consejos de su maestro y amigo Joan Lamote de Grignon, de su obra *Tres moviments simfònics* durante el XIV Festival de la Sociedad Internacional de Música Contemporánea (SIMC), celebrado en Barcelona en el año 1936, y por el otro, el estreno y posterior grabación de sus cuatro poemas sinfónicos agrupados bajo el título *Empúries*. Su obra, dividida en dos etapas (la anterior y la posterior a la Guerra Civil), nos muestra a un compositor de la generación del 27, de los llamados «menores» -no por la calidad sino por la cantidad y posterior influencia de su obra-, con un estilo propio, fruto de su estima por el folklore catalán, y con marcados rasgos nacionalistas-dentro del contexto de la tradición tonal neo-romántica.

En su trayectoria como compositor, y durante la primera etapa de su carrera, escribió varias piezas para formación camarística que, posteriormente, corrigió y reutilizó dando pie a errores en la datación de su obra. Este es el caso de su cuarteto de cuerdas *Ambients* que data, en un principio, de los años setenta pero que, posteriormente, se ha podido comprobar que fue compuesto a finales de los años veinte (posiblemente en 1928), y de la obra *Meditació* que Ruera escribió en el año 25 pero que no vio la luz hasta los setenta, con su incorporación en los programas de curso del Conservatorio Municipal de Música de Barcelona.

La obra *Empúries* es fruto del interés que el maestro Ruera demostró a lo largo de su vida por la cultura y la música de la antigua Grecia. Como él mismo escribe en la cabecera de la composición: «Los motivos generadores de esta obra están inspirados en la contemplación y en el análisis del melos de la antigua Grecia. Las pocas melodías que hasta el momento se han podido descubrir de aquellos tiempos remotos sugieren al autor de *Empúries* la realización de esta obra, concebida pensando en el sistema modal griego, adaptado a los instrumentos y gustos modernos. Los tetracordes y pentacordes de dichas modalidades son las células en las que se basa la obra. El sentido descendente de la cadencia, la prioridad armónica de las notas extremas de los tetracordes y el desplazamiento de estos acordes a varias alturas acústicas, hacen que no sea posible precisar el clásico concepto de una tonalidad determinada y que lleven, dentro del funcionamiento contrapuntístico, a una música naturalmente intertonal o atonal».

La obra *Empúries* vio la luz en el año 1971 ganando el Premio Ciutat de Barcelona, grupo A, pero en realidad tenemos que retroceder hasta los años 30 para encontrar sus verdaderos orígenes. La primera incursión en el tema de la antigua Grecia la hizo con la sardana *Empúries, la grega*, con la que ganó el primer premio en los Jocs Florals de Gerona del año 1931. Poco después escribió una pieza para órgano titulada *Bucòlics*, en el estilo modal griego, que fue destruida durante la Guerra Civil española. Ruera continuó trabajando en el tema y en el año 1936 presentó su obra *Tres moviments simfònics*, en versión para gran banda, inspirada en las antiguas modalidades griegas, en el XIV Festival Internacional de la SIMC que se celebró en Barcelona. La obra fue escogida para ser estrenada en el concierto inaugural de dicho festival, el 19 de abril de 1936, en el Palacio de Bellas Artes de Barcelona. En el 1959, Ruera ganó el Premio Pau Casals en los Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrados en la Sorbona de París con la obra *Empúries: poema per a cobla i orquestra*, que será con el paso del tiempo el cuarto movimiento de *Empúries*. Nueve años más tarde, en 1968, la Orquesta Ciutat de Barcelona, bajo la dirección de Antoni Ros Marbà, interpretó en Granollers la primera audición del poema sinfónico Pastoral, pensado como primer movimiento de *Empúries*. El último eslabón fue terminar definitivamente la obra, ganar el Premio Ciutat de Barcelona, estrenarla en Granollers el 2 de mayo de 1976 y grabarla para la casa discográfica Columbia de Barcelona, en 1977.

***Empúries* consta de cuatro poemas**, precedidos todos por un título y acompañados de una referencia literaria (tres de ellas son originales de Ruera, y la segunda es de Homero):

Égloga

«En la dulce hora del atardecer, el Pastor canta a la Naturaleza; el sonido de su flauta llena todo el paisaje. Cuando todo lo que le rodea, e incluso las auras del mar próximo, se suman a su canto, hiere los aires el sonido penetrante de una melodía acompañada por los latidos rítmicos de un timbal: es la resonancia de las fiestas en las que los griegos honran a una de sus divinidades. En procesión se dirigen hacia el templo y el ruido de fondo va creciendo hasta estallar en una danza dionisiaca. El Pastor prefiere la belleza ubérrima de la Naturaleza, pero por unos momentos queda subyugado por el movimiento seductor de una danza bailada por un grupo de bellas vírgenes. Luego, la procesión se aleja y el Pastor permanece solo de nuevo... El bullicioso festejo ha pasado tentador y la noche envuelve el Pastor y el delicioso paisaje de Ampurias.»

Danza en círculo [Dansa en cercle]

«Un infante pulsaba armoniosamente la cítara... y los adolescentes y las vírgenes danzaban formando un círculo...» (Homero, La Iliada, XVIII).

Nupcias

«En la placidez de la casa de campo, Helena se ocupa de los habituales quehaceres domésticos. Esta placidez es ahora conmovida por un hecho inesperado: un joven guerrero ha pedido a Helena por esposa. El padre de la doncella accede y el guerrero va a buscarla con la gallardía del hombre habituado al triunfo. Helena es conducida a la casa del Esposo mientras un grupo de doncellas la acompañan cantando un himno nupcial que, para ella, atemorizada, es un canto de tristeza. Al llegar, el Esposo, cumpliendo con el ritual de consuetud, la toma en sus brazos obligándola a entrar en la casa simulando una lucha, como si la raptara, para demostrar que la ha conquistado gracias a su fuerza. Helena se halla ahora en otro hogar parecido al de sus padres. Vuelve la placidez melancólica de siempre, alterada solamente por los momentos amorosos del Esposo...».

Festival (Orquesta y cobla)

«Los griegos desembarcados en Ampurias organizan una fiesta para conseguir la confianza de los indígenas, gente ruda y de genio. La fiesta va a consistir en una exhibición de danzas griegas. La orquesta (griegos) empieza con el tetracorde frigio (el modo que tranquiliza a los hombres). Siguen luego unos compases preliminares de invitación a la danza. Los indígenas se abalanzan atropelladamente pero enseguida quedan en silencio y la curiosidad los mantiene atentos. Se suceden tres danzas cortas: en primer lugar la de las Ninfas, que desaparecen sutilmente cuando aparecen los Sátiros; después de la danza de éstos, sigue la danza Férrea. A los indígenas (la cobla) no les complace, en este acto de concordia, una danza guerrera, y, por lo tanto, justo al inicio de la última danza, la suspenden con el sonido de sus rústicos pero expresivos instrumentos, y empiezan su propia danza (sardana) para dar las gracias. El tema es breve y sencillo pero vigoroso. Los griegos quedan admirados y, al principio tímidamente y después con confianza, van adaptándose a la danza autóctona. Los indígenas van moderando su rudeza. La orquesta y la cobla dialogan con un mismo sentimiento. Las dos sagas se comprenden mutuamente. Los indígenas, enemigos de cualquier invasor, aceptan caballerosamente a los ocupantes. El arte y la gracia del pueblo griego ha obrado esta maravilla.»

Anna Maria Piera

JOSEP MARIA RUERA ET SON ŒUVRE

Josep Maria Ruera naquit à Barcelone le 2 août 1900 mais vécut dès l'âge de 9 ans dans la ville de Granollers où il resta jusqu'à sa mort, le 31 mai 1988. Après une première étape d'étudiant à Granollers, à l'École Municipale de Musique de Barcelone et au Conservatoire du Liceu, la Mairie de Granollers lui octroya en 1917, une bourse qu'il utilisa pour prendre des cours de composition avec Enric Morera et d'orchestration avec Joan Bta. Lambert et Joan Lamote de Grignon, avec qui il fut très souvent en rapport tout au long de sa carrière musicale. Il fut alto de l'Orchestre Pau Casals pendant le cycle de Concerts de Printemps du Grand Théâtre du Liceu en 1923 et dirigea plusieurs ensembles instrumentaux et choraux comme l'Orchestre Selecció, la Schola Cantorum et l'Orphéon Féminin de Granollers, tout en occupant les charges de directeur de l'École Municipale de Musique de cette même ville, une École qui porte maintenant son nom, et d'organiste de l'église paroissiale de Sant Esteve. Au cours de sa carrière de compositeur il obtint plusieurs prix importants comme, par exemple, le Premier Prix du concours lancé par Juventud Hotelera de Barcelone (la Jeunesse Hôtelière de Barcelone) en 1930 à l'occasion de l'Exposition Universelle, le Pau Casals des Jocs Florals de la Llengua Catalana (Jeux Floraux de la Langue Catalane) qui eurent lieu à Paris en 1959 et les prix Ciutat de Barcelona (Ville de Barcelone) des années 1970 et 1971.

Deux faits marquèrent définitivement sa carrière musicale : d'une part la création, grâce aux conseils de son maître et ami Joan Lamote de Grignon, de son œuvre *Tres moviments simfònics* (Trois mouvements symphoniques) au cours du XIVe Festival de la Société Internationale de Musique Contemporaine (SIMC), célébré à Barcelone en 1936 et, de l'autre, la création puis l'enregistrement de ses quatre poèmes symphoniques regroupés sous le titre *Empúries* (Ampurias). Son œuvre, divisée en deux étapes (avant et après la Guerre Civile) nous montre un compositeur de la génération de 27, de ceux appelés «mineurs», - non pas par la qualité mais par la quantité et l'influence postérieure de leur œuvre-, avec un style propre, fruit de son amour pour le folklore catalan, et présentant des traits marqués de nationalisme – dans le contexte de la tradition tonale néo-romantique.

Au cours de sa trajectoire comme compositeur et pendant la première étape de sa carrière, il écrivit plusieurs pièces pour orchestres de chambre, pièces qu'il corrigea et réunissa ensuite, ce qui explique certaines erreurs dans la datation de son œuvre; c'est le cas de son quartetto à cordes *Ambients* qui date, au départ, des années soixante-dix mais dont on a pu vérifier postérieurement qu'il avait été composé à la fin des années vingt (probablement en 1929), et de *Meditació* (Méditation) que Ruera écrivit en 1924 mais qui ne fut pas le jour avant les années soixante-dix, lorsqu'il fut incorporé aux programmes des cours du Conservatoire Municipal de Musique de Barcelone.

Empúries est le fruit de l'intérêt que le maestro Ruera ressentit tout au long de sa vie pour la culture et la musique de la Grèce antique. Comme il l'écrivit lui-même en en-tête de la composition : «La génération de cette œuvre a été inspirée par la contemplation et l'analyse du melos de la Grèce antique. Ce sont les quelques rares mélodies que l'on a pu découvrir jusqu'à maintenant de ces temps anciens qui ont suggéré cette œuvre à l'auteur d'*Empúries*; elle a été conçue en pensant au système modal grec, adapté aux instruments et aux goûts modernes. Les tétracordes et pentacordes de ces modalités sont les cellules sur lesquelles l'œuvre se base. Le sens descendant de la cadence, la priorité harmonique donnée aux notes extrêmes des tétracordes et le déplacement de ces accords à plusieurs hauteurs acoustiques font qu'il n'est pas possible de préciser le concept classique d'une tonalité déterminée et qu'ils portent, dans le fonctionnement contrepointiste, vers une musique naturellement internationale ou atonale».

Empúries vit le jour en 1971 lorsqu'elle remporta le Prix Ciutat de Barcelona, groupe A; mais en réalité nous devons remonter aux années 30 pour en trouver les véritables origines. La première incursion dans le thème de la Grèce antique avait eu lieu avec la sardane *Empúries*, la grega qui avait remporté le premier prix aux Jeux Floraux de Gérone de 1931. Peu après, il avait écrit *Bucònics*, une pièce pour orgue qui avait été détruite pendant la Guerre Civile espagnole. Ruera continua à travailler ce thème et en 1936, au XIVe Festival International de la SIMC qui eut lieu à Barcelone, il présenta *Tres moviments simfònics* dans la version pour grande Cobla (fanfare catalane), inspirée des modalités grecques antiques. L'œuvre fut choisie pour être créée au concert inaugural de ce festival qui eut lieu le 19 avril 1936 au Palacio de Bellas Artes de Barcelone. En 1959, avec *Empúries: poema per a cobla i orquestra*, Ruera gagna le Prix Pau Casals aux Jeux Floraux de la Langue Catalane célébrés à Paris, à la Sorbonne; avec le temps, cette œuvre deviendra le quatrième mouvement d'*Empúries*. Neuf ans plus tard, en 1968, l'Orchestre Ciutat de Barcelona, sous la direction d'Antoni Ros Marbà, donna à Granollers la première audition du poème symphonique pastoral, conçu comme premier mouvement d'*Empúries*. Dans ce qui en fut la dernière étape, il acheva définitivement l'œuvre, remporta le Prix Ciutat de Barcelona, la créa à Granollers le 2 mai 1976 et l'enregistra en 1977 pour la maison de disques Columbia de

Barcelone.

***Empúries* comporte quatre poèmes**, tous portant un titre et accompagnés d'une référence littéraire (trois d'entre elles originales de Ruera et la seconde d'Homère) :

Églogue

«Aux douces heures où le soir tombe, le Berger chante la Nature; le son de sa flûte emplit tout le paysage. Lorsque tout ce qui l'entoure, et même les zéphyr de la mer proche, vient se joindre à son chant, le son pénétrant d'une mélodie accompagnée des battements rythmiques d'une timbale déchirent les airs : c'est la résonance des fêtes où les Grecs honorent l'une de leurs divinités. En procession, ils se dirigent vers le temple et le bruit de fond va crescendo jusqu'à éclater en une danse dionysiaque. Le Berger préfère la beauté luxuriante de la Nature, mais pendant quelques instants il est subjugué par le mouvement séducteur de la danse d'un groupe de belles vierges. Puis, la procession s'éloigne et le Berger reste seul à nouveau... Les bruyantes festivités sont passées, tentatrices, et la nuit enveloppe le Pasteur et le délicieux paysage d'Ampurias.»

Danza en círculo [Danse en cercle]

«Un enfant jouait harmonieusement de la cithare... et les adolescents et les vierges dansaient en cercle...» (Homère, *L'Iliade*, XVIII).

Nupcias [Noces]

«Dans le calme de la maison de campagne, Hélène vaquait aux habituels travaux domestiques. Cette placidité est soudain troublée par un fait inattendu : un jeune guerrier a demandé Hélène pour épouse. Le père de la jeune fille accepte et le guerrier va la chercher avec la hardiesse de l'homme habitué à triompher. Hélène est conduite à la demeure de l'Époux tandis qu'un groupe de jeunes filles l'accompagne en chantant un hymne nuptial qui, pour elle qui est effrayée, est un chant de tristesse. À son arrivée l'Époux, accomplissant le rituel, la prend dans ses bras et l'oblige à entrer dans la maison en simulant une lutte, comme s'il l'enlevait, pour démontrer l'avoir conquise par la force. Hélène est maintenant dans un autre foyer semblable à celui de ses parents. La placide mélancolie de toujours revient, altérée seulement par les moments amoureux de l'Époux...».

Festival (Orchestre et cobla)

«Les Grecs débarqués à Ampurias organisent une fête pour gagner la confiance des indigènes, gens rudes et de caractère. La fête consistera en une exhibition de danses grecques. L'orchestre (les Grecs) commence par le tétracorde phrygien (mode qui apaise les hommes). Suivent alors quelques mesures préliminaires d'invitation à la danse. Les indigènes s'élancent précipitamment mais bien vite ils se taisent, leur curiosité en éveil. Trois courtes danses se succèdent : tout d'abord celle des Nymphes qui s'éclipsent légèrement lorsque apparaissent les Satyres; puis, après leur danse vient la danse pyrrhique. Les indigènes (la cobla) n'apprécient pas l'intervention, dans cette manifestation de concorde, d'une danse guerrière; c'est pour quoi, dès le début de la dernière danse, ils l'interrompent par le son de leurs instruments rustiques mais expressifs et, pour les remercier, entament leur propre danse (la sardane). Le thème est bref et simple mais vigoureux. Les Grecs sont admiratifs et, timidement au début puis ensuite avec une plus grande confiance, ils s'adaptent à la danse autochtone. Les indigènes modèrent alors leur rudesse. L'orchestre et la cobla dialoguent dans un même sentiment. Les deux sagas se comprennent mutuellement. Les indigènes, ennemis de tout envahisseur, acceptent chevaleresquement les occupants. C'est à l'art et à la grâce du peuple grec que l'on doit cette merveille.»

Anna Maria Piera

EMPÚRIES

I - Ègloga (dòric-hipodòric)

Josep Ma Ruera
(1900-1988)

Lent ♩ = 138

Flautes I i II

Flauta III (Flautí)

Oboès I i II

Corn anglès

Clarinet (Sib) I i II

Clarinet Baix

Fagots I i II

Contrafagot

Trompa (Fa) I i II

Trompa (Fa) III i IV

Trompetes (Do) I, II i III

Trombons I i II

Trombó III

Tuba

Timbales

Percussió

Celesta

Glockenspiel

Alpa

harm.
mp

(Tetracord dòric) (Tema del pastor, dòric)

Lent ♩ = 138

Violins I

Violins II

Viols

Violoncels

Contrabaixos

mp

Ir faristol

mp

Ir i 2n faristols pizz.
mf

cedint

6 *a temps*

Fls. I i II
Fl. III (Flti.)
Obs. I i II
C. ang.
Cls. I i II
Cl. B.
Fgts. I i II
Cfgt.
Tpa. I i II
Tpa. III i IV
Tptes. I, II i III
Tbns. I i II
Tbó. III Tuba
Timbs.
Perc.
Celesta
Glock.
Arpa
Vlns. I
Vlins. II
Vles.
Vcels.
Cbxs.

mp
p
pp
f
pp
fora sord.
tutti arco
div.
unis.
p
div.
p

11 **Poc més lent**

Fls. I i II
Fl. III (Fltl.) Flauta
Obs. I i II
C. ang.
Cls. I i II
Cl. B.
Fgts. I i II
Cfgt.
Tpa. I i II
Tpa. III i IV
Tptes. I, II i III
Tbns. I i II
Tbó. III Tuba
Timbs.
Perc.
Celesta
Glock.
Arpa
Vlns. I
Vlins. II
Vles.
Veels.
Cbxs.

mp *mf* *pp* *p* *sf* *tutti* *div.* *unis.*

Poc més mogut

16

express.

creix

allargant

Mogut (a 2)

disim. molt

Poc més mogut

Mogut (a 2)

disim. molt

allargant

I r i 2n faristols

gli altri

21 *poc ret.* **1r moviment**

Fls. I i II *p dolc*

Fl. III (Flt.)

Obs. I i II *p dolc*

C. ang.

Cls. I i II *p*

Cl. B.

Fgts. I i II *mp* *p* *mp sensible* *p* *p* *mp sensible*

Cfgt. *mp sensible*

Tpa. I i II

Tpa. III i IV *pp*

Tptes. I, II i III

Tbns. I i II

Tbó. III Tuba

Timbs.

Perc.

Celesta

Glock.

Arpa

poc ret. **1r moviment**

Vlins. I *mp* *1 solo* *2n faristol p* *1 solo* *2n faristol pp* *1r faristol*

Vlins. II *gli altri pp*

Vles.

Veels.

Chxs.

28

Fls. I i II *pp*

Fl. III (Flti.) *Flauti p dolce pp*

Obs. I i II *pp mp*

C. ang. *pp mp*

Cls. I i II *dism. p*

Cl. B. *p*

Fgts. I i II *pp dism. p*

Cfgt. *dism.*

Tpa. I i II *p dism.*

Tpa. III i IV *p dism. pp*

Tptes. I, II i III *1. sord. mp*

Tbns. I i II

Tbó. III Tuba

Timbs.

Perc.

Celesta

Glock.

Arpa

Vlins. I *dism. gli altri div. pp*

Vlins. II *1r faristol p pp gli altri div.*

Vles. *mp*

Veels. *mp express. II corda més p*

Cbxs. *1r faristol gli altri*

33

Fls. I i II *retingut* **Més mogut** *pp*

Fl. III (Fltl.) **Flauta** *pp*

Obs. I i II *pp* I. *pp* 3 3

C. ang. Solo *mp*

Cls. I i II II. *p* I. *mp* a 2

Cl. B.

Fgts. I i II I. *p* *pp*

Cfgt. *p* *pp*

Tpa. I i II I. *p* *pp*

Tpa. III i IV III. *pp*

Tptes. I, II i III *sord.* *p* *pp* *fora sord.*

Tbns. I i II *p* *p*

Tbó. III Tuba *sord.* *p* *fora sord.*

Timbs.

Perc. **TRIANGLE**

Celesta **CELESTA** *mp*

Glock.

Arpa *mp* *retingut* *Sol* *la b*

Vlms. I *retingut* **Més mogut** *mp* *sord.*

Vlms. II

Vles. *pp*

Veels. *pp* *arco* *tutti* *mp sensible* *1 solo* *mf express.*

Chxs. *1r faristol div. pizz.* *p* *1r faristol* *p*

39

poc ret. a temps

mp *a 2* *mf*

mp *mp* *mf*

1. Solo mp *mp* *II.*

mp *mf* *mf* *a 2* *a 2* *a 2* *1.* *mf* *a 2*

mp *sf* *sf* *mf*

mp *mf* *mf*

II. *mp* *mp+* *pp* *I. oboe f*

mp *mp* *mp* *pp*

mp *mp* *mp*

mp *mf*

TRIANGLE
poc ret. *mp*

GLOCK.
mp

mf *mf* *f*

poc ret. a temps *mf* *fora sord.*

tutti *mf* *mf*

pizz. *arco* *pizz.* *mf arco*

tutti div. *p* *pizz.* *mf arco*

tutti *mf* *div.* *mf*

p gli altri *mp* *mf*

This page contains the musical score for the 21st page of the piece "Empúries" by Josep Ma Ruera. The score is arranged in a standard orchestral format with multiple staves for each instrument family. The instruments listed on the left are: Fls. I & II, Fl. III (Flü.), Obs. I & II, C. ang., Cls. I & II, Cl. B., Fgts. I & II, Cfgt., Tpa. I & II, Tpa. III & IV, Tptes. I, II & III, Tbns. I & II, Tpbó. III Tuba, Timbs., Perc., Celesta, Glock., Arpa, Vlins. I, Vlins. II, Vles., Veels., and Cbxs. The score includes various musical notations such as dynamics (p, mf, f), articulation (accents), and performance instructions (e.g., "1. oboi", "un.", "div."). A large, semi-transparent watermark "S&B" is overlaid diagonally across the center of the page.

52 ^{a2} **Poc més mogut**

Fls. I i II ^{a2} *mp* *f*

Fl. III (Flti.)

Obs. I i II

C. ang. *mf Solo* *f sf*

Cls. I i II ^{a2} *mp* *f*

Cl. B.

Fgts. I i II *f*

Cfgt. *f sensible*

Tpa. I i II *f*

Tpa. III i IV *mp* *f*

Tptes. I, II i III

Tbns. I i II

Tbó. III Tuba

Timbs. *f*

Perc.

Celesta

Glock.

Arpa

Vlins. I **Poc més mogut**

Vlins. II *p* *mf* *f*

Vles. *mf express.*

Vcels. *p* *f*

Cbxs. *f*

58

Més mogut encara (a 2) Poc menys mogut (a 6)

Fls. I i II *p*

Fl. III (Fltí.) *pp* Flautí

Obs. I i II

C. ang. *mp* *Solo* *mp espressiu*

Cls. I i II *a 2* *sf* *p* *pp*

Cl. B. *sf mp* *pp*

Fgts. I i II *p* *pp*

Cfgt. *p* *pp*

Tpa. I i II *p* *pp*

Tpa. III i IV *p* *pp*

Tptes. I, II i III *p* *pp*

Tbns. I i II *pp*

Tbó. III Tuba *pp*

Timbs. *pp*

Perc. *PLAT CUBES [mura si plat]* *p*

Celesta *CELESTA* *mp*

Glock.

Arpa

Vlins. I *pp* *div.*

Vlins. II *pp* *div.*

Vles.

Veels. *sf* *mp*

Cbxs. *pp*

Més mogut encara (a 2) Poc menys mogut (a 6)

66

Fls. I i II

Fl. III (Flti.) *Flauti*

Obs. I i II

C. ang.

Cls. I i II

Cl. B.

Fgts. I i II

Cfgt.

Tpa. I i II

Tpa. III i IV

Tptes. I, II i III

Tbns. I i II

Tbó. III Tuba

Timbs.

Perc.

Celesta

Glock.

Arpa

Vlns. I

Vlins. II

Vles.

Vcels.

Cbxs.

ii. *p*

p

p

pp

pp

pp

ii. *p*

p

p